

lijke verhandelingen bij elkaar, leek me wonderwel overeen te stemmen met wat ik beoogde te maken. Het roept veel gevoelige beelden op, die als het ware een verlengstuk kunnen vinden in de muziek en het orkestbeeld.'

Dromerige sfeer, gevoelige beelden: het werk van Maeterlinck wordt inderdaad beschouwd als een hoogtepunt van het symbolisme, abstrakt en zweverig gedoe zonder al te veel maatschappelijke relevantie. Het symbolisme is een laat-negentiende eeuwse reactie op het naturalisme, met zijn 'objectieve' beschrijvingen van het (ellendige) dagelijks bestaan en een auteur die meestal het standpunt kiest van de onderdrukten. In de symbolistische kunstwerken daarentegen zijn de elementen uit de werkelijkheid slechts beelden van ongreepbare ideeën, die zich achter die realiteit bevinden. De bedoeling is mystieke verbanden en aspecten van het menselijk bestaan die zich uitdrukken via de personages niet kenbaar, maar voelbaar te maken. 'In Maeterlincks werk hebben het doodsmotief en het niet te doorgronden noodlot een centrale positie, waarvan meestal onschuldige personages het slachtoffer worden. (...) Het mystieke en tragische van het leven worden dwars door een 'woud van zinnebeelden' heen eerder gesuggereerd dan gerepresenteerd', schrijft Chris Engeler in het programmaboek. Typisch is dat in de originele theaterenscene-

ring van *Pelléas et Mélisande* het de bedoeling was een 'droomwereld' te scheppen, onder meer door vóór de scène een gaasdoek aan te brengen.

Politieke encenering

Klassiek wordt *Pelléas et Mélisande* beschouwd als het verhaal van een onmogelijke liefde, of metaforisch als een weergave van de onmogelijkheid voor mensen om te ontsnappen aan hun noodlot. De structuur van het verhaal is vrij simpel. Er is ergens een duister rijk, waar al jaren door de bomen geen zonlicht meer schijnt. Ergens ver weg kan men nog een glimp van de zee opvangen. De koning is oud en blind, iemand anders ligt op sterven, het rijk is in verval. 'On vient encore de trouver un paysan mort de faim, le long de la mer. On dirait qu'ils tiennent tous à mourir sous nos yeux', moppert de kroonprins. Er is een onduidelijke prinses, waarvan niemand weet waar ze vandaan komt, die niet gelukkig is in die sfeer van dood en verval, die weg wil maar dat niet kan. Zij wordt verliefd op een prins, die ook wel weg wil, maar daar niet aan toe komt. En verder is er nevel, een donker woud, grotten en water. Het water is enerzijds de zee, die de enige uitweg biedt, behalve voor de zwervers die aan haar oever liggen te creperen, anderzijds de bron waarin Mélisande zowel haar kroon als haar trouwring verliest. Alles loopt uiteindelijk slecht af: de twee geliefden sterven, de kroonprins die zich eigenlijk altijd redelijk

had kunnen handhaven gaat ook dood in een uitzichtloze zoektocht naar waarheid. Vlak vóór het stuk in absolute mineur eindigt, wordt nog een meisje geboren. De stervende moeder zegt: 'Elle ne rit pas... Elle est petite... Elle va pleurer aussi... J'ai pitié d'elle...' Maar opa, die de wijsheid vertegenwoordigt, besluit de opera (misschien) iets hoopvoller: 'Venez. Il ne faut pas que l'enfant reste ici dans cette chambre... Il faut qu'il vive, maintenant, à sa place... C'est au tour de la pauvre petite...'. Doek.

Debussy was in zijn nopjes met het materiaal van Maeterlinck: geen verhaal met gebeurtenissen, maar een openvolging van gemoedstoestanden die op een haast symfonische manier konden weergegeven worden. Hij hoefde geen tekst te begeleiden of te versterken; wat Debussy zou doen, was het werk 'vervolmaken'. De muziek behoort over het algemeen piano te zijn. Er zijn geen aria's; de tekst wordt gezongen in melodieën die zo nauw mogelijk aansluiten bij de dictie en het ritme van gesproken taal. Het drama speelt zich tegelijk en integraal af op het toneel en in het orkest. 'Niets mag de ontwikkeling van het drama verhinderen; alle muzikale ontwikkeling die niet door de woorden gestuurd wordt, is een vergissing.' Debussy komt zo tot de paradoxale situatie dat hij een partituur schrijft die – voor het muziektheater van die tijd – bijzonder realistisch is in haar volgen van de natuurlijke spraak, terwijl tegelijkertijd die taal eerder uit de mond komt van symbolen, dan van

Steve Reich & Beryl Korot, *The Cave* / Jaap Pieper

